

Savudrija **16**

15 Bašanija

C.I.

Zambratija **14**

Sipar

Umag

POVIJESNO-KNJIŽEVNI ITINERAR FULVIO TOMIZZA

STAZA 4

Umag - Savudrija [10 km]

POVIJESNO - KNJIŽEVNI ITINERAR FULVIO TOMIZZA

STAZA 4: Umag - Savudrija [10 km]

SUMAŠKE OBALE PREMA SAVUDRIJI

Umag je do 90-tih godina prošlog stoljeća brodskom linijom svakodnevno bio povezan sa gradovima zapadne obale Istre i Trstom. Fulvio Tomizza se u romanu *Peto godišnje* doba prisjeća svojih odlazaka u Trst s majkom.

U Umag ih je odveo Bepo s Ružom, a krenuli su još za mraka.(...) Na molu su ih dočekali nosači, uzeše kante i odnesoše ih na brod.(...) Brod opet zatuli i krenu.(...) Noštromo je mami donio kavu, zvao ju je gospođom; ostale žene na brodu nosile su koja kokoš u košari, koja vreću brašna.

(Peto godišnje doba, Preveo Omer Lakomica, Znanje Zagreb, 1990., str.35.)

Itinerar se nastavlja šetnicom uz more, prema Punti, hotelu Adriatik i dalje sjeverno kroz turistička naselja Stella Maris i Katoro.

Idući uz obalu kristalno čistog mora, plaže i borike, prije dolaska u Savudriju isplati se zaustaviti se u Katoru, na Rtu Tiola gdje se nalaze ostaci antičke rustične vile (I. st.- IV st.).

Na izlazu iz turističkog naselja nastavlja se zemljanom stazom prema lokalitetu Sipar. Za vrijeme plime izranja iz mora dok za oseke kameni puteljak spaja obalu s ostacima siparskog kaštela.

Arheološki lokalitet Sipar, predstavlja jedinstven primjer kasnoantičko – ranosrednjovjekovnog naselja koje se razvilo na temeljima ranijih antičkih gospodarskih zgrada. Ovo područje nalazimo označeno i na antičkom rimskom zemljovidu Tabula Peutingeriana, iz III.-IV. stoljeća pod imenom Insulae Sepomaia.

14. ZAMBRATIJA

U vodama uvale Zambratija izuzetan je pronalazak sojeničkog naselja koje potječe iz eneolitika te arheološki ostatak plovila iz razdoblja između XII. do X. st. prije Krista, koje predstavlja najstariju u potpunosti šivanu brodicu na Sredozemlju. Na brežuljku iznad Zambratije u brončano se doba, otprilike prije 3200 godina, uzdizala gradina, no od nje su nam ostali samo rijetki tragovi.

Tik do ceste nalazi se mala crkva sv. Marije Magdalene. Prvi put se spominje u XIV. st. kada feud Sipar prelazi u vlasništvo obitelji Zuanne Brattija odakle potječe naziv Zambratija. U tlocrtu crkve postoje naznake iz kojih se može datirati mnogo ranije, već u III. /IV. st. U 16. st. cijeli posjed prelazi u vlasništvo obitelji Rota, grofova iz Momjana. Na južnom zidu crkve uzidana je edikula, rimski nadgrobni spomenik (I.st.), koju su Teidije Donat i Teidija Zosima naručili za svog preminulog sina. Spomenik je pronađen prilikom postavljanja infrastrukture južno od crkve.

Prateći liniju obale dolazi se do mjesta Bašanija.

15. BAŠANIJA

Na najzapadnijoj točki Istarskog poluotoka, u Bašaniji, nalazi se svjetionik. To je najstariji svjetionik s obje strane Jadrana, još u funkciji. Sagrađen je 1818. po projektu arhitekta i konzervatora Pietra Nobilea.

Cjelokupni projekt naručilo je Izaslanstvo Tršćanske burze, a financiran je pod visokim pokroviteljstvom austrijskog cara Franje I.

U blizini svjetionika, u uvali Lako vide se jedinstvene grue, koje se koriste za podizanje batana, malih lokalnih plovila, i njihovu zaštitu od jakih valova. To genijalno rješenje na početku XX. stoljeća izumili su savudrijski ribari.

U središtu Bašanije nalazi se sjedište lokalne [Zajednice Talijana iz Savudrije](#), osnovane 1962. Među osnivačima je i Ligio Zanin, pjesnik i spisatelj porijeklom iz Rovinja, ali u to vrijeme nastavnik u Talijanskoj osnovnoj školi u Bašaniji, autor autobiografskog romana Martin Muma (1990.) u kojem se spominju tragični događaji autora i njegova kraja. I Zanin je, kao Fulvio Tomizza, ostavio snažnu moralnu poruku ljudima da prihvate životne vrijednosti i toleranciju.

16. SAVUDRIJA (Luka Savudrija)

Na ulazu u naselje Savudriju nalazi se spomen ploča koji čuva uspomenu na žrtve potonuća parobroda „San Marco“, linijskog broda koji je dnevno povezivao gradiće na istarskoj obali s Trstom. Potonuće parobroda 9. rujna 1944. najveća je tragedija koja je zadesila umaški kraj u Drugom svjetskom ratu.

Avion je valjda pogodio baš „San Marco“, jer su tata i Alfredo odjurili tamo na biciklu. (...)

-Strahota- izusti tata, obrisa oči rupčićem, i ne htjede više ništa reći nego prepusti priču Alfredu. Brod su mitraljirali i bombardirali odmah iza Punte Savudrije, nedaleko kamenoloma Kanegre. Vidjevši gdje im se lovac bliži, zapovjednik je pokušao što više prići obali kako bi iskrcao putnike; prekasno, „San Marco“ je potonuo na svega sto metara od školja. Od putnika se polovica uspjela spasiti... (...) Duž svih osam kilometara ceste od Umaga do Savudrije sretali su ljude koji su glasno ridali, a sve vrijeme su trubeći prolazila vozila s ranjenicima. Obala je bila puna mrtvacu od koji neki još nisu bili pokriveni ceradom...

(Peto godišnje doba, preveo Omer Lakomica, Znanje Zagreb, 1990., str. 175.)

Naselje Savudrija antičkog je porijekla i spominje ga *Tabula Peutingeriana* pod nazivom *Silbio*. O bogatoj antičkoj povijesti svjedoče ostaci rimske luke: dva lukobrana, obala i lučki objekti (cisterna). Današnja savudrijska luka sačinjena je djelom od 80 kamenih blokova antičke rive. Kontinuitet antičkog života u savudrijskoj luci danas nastavljaju vrijedni savudrijski ribari.

Na uzvisini iznad luke u sjeni stoljetnih čempresa nalazi se groblje gdje počiva i filozof Enrico Mreule, talijanski učenjak i profesor klasične

filologije, bliski prijatelj filozofa Carla Michelstaedtera i glavni lik romana *Un'altro mare / Ono drugo more* Claudia Magrisa.

Na uzvisini iznad luke smještena je i srednjevjekovna crkva sv. Ivana Evanđeliste izgrađena najvjerojatnije u XI. st. kao trobrodna crkva. Tijekom prve obnove u XIV./XV. stoljeću dobiva gotički izgled a slijedećom rekonstrukcijom 1826. godine rušenjem bočnih lađa crkva poprima klasicističke elemente s istaknutim zabatom na pročelju i masivnim kornišem. Kako je izvorno izgledala možemo vidjeti u gornjem lijevom uglu na slici „Savudrijska bitka“ Domenica Tintorettija. Pročelje krasi jednostavan portal. Iznad prozorskih otvora smještene su dvije polukružne niše sa skulpturama sv. Ivana Evanđelista i sv. Andrije. Pored crkve nalazi se kanonička kuća s lijepo oblikovanom cisternom u malom dvorištu te uklesanim grbom obitelji Donato na pročelju i na samoj cisterni.

Od crkve sv. Ivana Itinerar nastavlja i vodi pored lijepe kamene vodospreme Istarskog vodovoda, prateći oznaku biciklističke staze br.13 prema Vili Anni. Nakon vile, stazom profilirana rubnjaka kroz drvored murve, crnog bora i lovora dolazi se do ladanjske palače Stancije Grande ili Vile Cesare (XVIII st.), danas u ruševnom stanju.

GRADSKA KNJIŽNICA UMAG
BIBLIOTEKA CIVICA UMAGO